

Stedenbouwkundige context / ensemble

Betreft het complex Penitentie Inrichting De Vest, ook bekend als het voormalige Huis van Bewaring. Het complex maakt in stedenbouwkundig volume deel uit van het grotere complex De Koepel (voormalige strafgevangenis), maar functioneert van oorsprong als zelfstandige instelling. Het complex van het Huis van Bewaring bestaat uit een administratiegebouw met directiewoning, in langsrichting aan de Oostvest gelegen, met inpandige bewaarderswoningen, directiewoning en remise. Haaks op de achtergevel bevindt zich een tussenlid en het langgerekte cellengebouw, waardoor de bouwwerken in een kenmerkende T-vorm zijn gerangschikt. Los hiervan staan langs de Oostvest 16 en 18 nog twee bewaarderswoningen. Typologisch geldt het complex als een vleugelgevangenis. Het Huis van Bewaring is in 1901 gebouwd naar ontwerp van W.C. Metzelaar in een tamelijk decoratieve baksteenarchitectuur.

Beschrijving volume, architectuur, materiaal

Administratiegebouw

De administratievleugel is tweeëneenhalve bouwlaag hoog, onder een hellend zadeldak. Het bouwdeel is in langsrichting aan de Oostvest gelegen. De directeurswoning met voortuin fungeert als kopgevel aan de Papentorenvestkant. De langsgevel kent een tamelijk strakke repetitieve indeling in tien traveeën, waarvan de twee buitenste breder zijn in opzet. Uiterst rechts de dubbele poortdeur naar de remise op de begane grond. Gevels met zorg ontworpen in machinale baksteen met afwisselend gebruik van speklagen, segmentbogen en rondbogen in rode verblendsteen. Traliewerk voor de ramen. Hardstenen lekdorpels. Gestileerde gevelankers. Boven de oorspronkelijke toegangsdeur in de voorgevel bevindt zich in de boogtrommel een gevelsteen met een cartouche met het opschrift "HUIS VAN BEWARING". Deuropeningen bevatten niet langer de oorspronkelijke deuren, met uitzondering van de voormalige directeurswoning. Vensters, kozijnen deels oorspronkelijke invulling. Oorspronkelijke detailleringen van daklijsten en goten.

Verbindingslid

Tweelaags, driebeukig verbindingslid, met flauw hellend zadeldak, tussen administratiegebouw en cellengebouw. Oorspronkelijk twee bouwlagen, verhoogd bij de uitbreiding in 1961. Bij latere wijzigingen is de noordoostgevel van de begane grond komen te vervallen en is de zuidwestgevel van de begane grond omgevormd tot geheel gesloten binnenmuur.

Cellengebouw

Langgerekte cellengebouw haaks op het administratiegebouw gesitueerd in het verlengde van het tussenlid, is driebeukig in opzet met vier bouwlagen onder een flauw hellend zadeldak. Bij de uitbreiding van deze vleugel in 1961 in noordwestelijke richting is aan achterzijde een volume toegevoegd. In uitvoering zijn er slechts in detaillering verschillen herkenbaar tussen de fase 1901 en de fase 1961. Latere wijzigingen zijn bij zowel het oorspronkelijke gedeelte als de uitbreiding op identieke wijze uitgevoerd. Hoewel de vensters van de cellen authentiek overkomen zijn deze ten opzichte van de oorspronkelijke opzet voor het merendeel in 1961 naar onderen uitgebreid, waarbij de oorspronkelijke gietijzeren dorpels zijn vervangen door gepleisterde dorpels. De stalen ramen zijn in 1961, in bij het oorspronkelijke karakter aansluitende meerruits opzet vernieuwd en bepalen thans in belangrijke mate het gevelkarakter van het langgerekte cellengebouw.

De noordwestelijke uitbreiding kreeg in de kopgevel een over alle bouwlagen doorlopende puivulling met gesloten borstweringspanelen en veelruits stalen ramen binnen houten kozijnen. Uitgezonderd de verstoorde eerste bouwlaag vormt deze pui de belangrijkste architectonische uiting van de uitbreidingsfase.

Bij de uitbreiding in 1961 is de kapvorm en de detaillering van dakranden en geprofileerde goten op forse klossen van het oorspronkelijke gedeelte nauwkeurig overgenomen. De dakvlakken zijn nog

overeenkomstig de oorspronkelijke opzet voorzien van een zinken roevendeckking. Bijzonder detail vormen de gebogen overgangen van de daklijsten op de bakgoten ter plaatse van de hoeken van het gebouw. Oorspronkelijke daklijn nog afleesbaar ondanks aanwezige verstoringen van latere toevoegingen.

Bewaarderswoningen Oostvest 14-16

Los van de administratievleugel zijn twee bewaarderswoningen onder één kap gebouwd, onder een ongelijk zadeldak, dat aan de achterzijde verder naar beneden is doorgetrokken. Tegen de zijgevels bevinden zich onder een plat dak de uitgebouwde entrees. De hoofdopzet is redelijk bewaard gebleven, behoudens wijzigingen bij een verbouwing in 1981, o.a. een verhoging van het achterste bouwdeel. De vrij sobere gevels zijn gemetseld in machinale Waalformaat baksteen in kruisverband en voorzien van gesneden voegwerk, gevarieerde toepassing van rode verblendsteen in speklagen en hanekammen boven de gevelopeningen. De invullingen van de gevelopeningen zijn beperkt behouden gebleven. De detaillering van de daklijsten en goten is wat betreft de voorgevels en voorste delen van de zijgevels nog in oorspronkelijke staat bewaard gebleven.

Bij de verhoging van de achtergevel is hier de oorspronkelijke daklijn doorbroken, de oorspronkelijke Oudhollandse pannendeckking is vervangen. Bij de platte daken van de beide oorspronkelijke aanbouwen is de oorspronkelijke detaillering met houten daklijsten en een daartussen gelegen zinken dak met boven de zijgevel een zinken bakgootje op ijzeren beugels nog aanwezig.

Bescherming

Op grond van de beschreven stedenbouwkundige en architectonische waarden is het pand beschermenswaardig als Orde-2 pand. Het pand is beeldbepalend langs de Oostvest en kent ook een hoge bouwhistorische waarde, alsook een hoge waarde vanuit de gebruiksgeschiedenis. Hiervoor wordt verwezen naar het Demarcatierapport PI De Vest (Rijksgebouwendienst, 2009).